

5778

Torah from Around the World

*Maak de Sjabbat speciaal, met heerlijk eten, met mooie kleren,
verkwik je hart met plezier:
voor het maken van dat plezier zal Ik je belonen.
(vert. CK)*

Abraham Joshua Heschel, The Sabbath

Sjabbat 24 maart 2018 / 8 Niesan 5778, Tsav, Sjabbat HaGadol, Wajikra/Leviticus 6:1 - 8:36
Tanach blz. 205 - 212

Haftara: Malachi 3:4 - 24
Tanach blz. 1233 - 1234

Commentaar: Prof. Rachel Adler is hoogleraar 'Modern Joods Denken en Jodendom en Gender' aan het Hebrew Union College-Jewish Institute of Religion, in Los Angeles.

vertaler: Paula Reisner

[Het Engelse origineel](#)

Rooksignalen:

Offergaven als een rituele woordenschat

In haar boek over christelijke spiritualiteit schrijft Annie LaMott over de twee beste gebeden die zij kent: „Help me, help me, help me” en „Dank U, dank U, dank U” (Traveling Mercies:

Some Thoughts on Faith, Random House, 2000, blz. 82). De oude Israëlieten zouden er aan toe voegen: „Het spijt me, het spijt me, het spijt me” en de psalmdichters: „Oh, wow!” (of een wat genuanceerder uitdrukking van pure verwondering). Offers uit de Oudheid lijken ons wellicht mysterieus - dat primitieve vergieten van bloed en het verbranden van vet en vlees - maar ook deze vormen een taal om te communiceren met God. Daarom worden ze korbanot genoemd: 'offers om dichterbij te komen'. Je zou kunnen zeggen dat de offers een soort gebeden voorstelden, die met het omhoogkringelen van de rook dichterbij God kwamen.

In sidra Wajikra, vorige week, en opnieuw in de sidra van deze week, Tsav, komen we meer te weten over de verschillende offers. Dat zijn de olah: 'brandoffer', chatat: 'reinigingsoffer' of 'zonde-offer' en asjam: 'herstel-' of 'schuldoffer'. Tenslotte is er nog het zevach sjlamim: het 'vredeoffer' of, zoals Baruch A. Levine het noemt, „de heilige gave van begroeting” (The JPS Torah Commentary: Leviticus, The Jewish Publication Society, 1989, noot bij blz. 15). Als deze offers een woordenschat vormen, wat zeggen ze dan? Wat voor gebeden spreken ze uit?

De olah is gecompliceerd. Olah betekent 'opgang'. Het olah-offer verandert in een rookwolk op het altaar. Wolk en vuur zijn twee van de manifestaties die de Goddelijke Aanwezigheid vergezellen. „Overdag ging de wolkkolom het volk voortdurend voorop, en 's nachts de vuurzuil.” (Sjemot/Exodus 13:22). Zowel vuur als rook worden bij de berg Sinai gezien. Vuur en rook zijn mysterieuze verschijnselen. Geen van beiden is tastbaar. Geen van beiden kan vastgehouden worden. Ze belemmeren en zijn hinderlijk, zelfs gevaarlijk: „Want de Eeuwige, uw God, is een verterend vuur (...)”, zegt Devariem/Deuteronomium 4:24. Jacob Milgrom (Leviticus 1-16, Anchor Bible, Doubleday, 1991, blz. 173) vertelt ons dat de wortel olah (ayin-lamed-hé) zowel 'verdwijnen' als 'opgaan' betekent. Misschien is de olah bedoeld als een groet aan God in Gods taal van ongrijpbaarheid of verborgenheid, en stuurt men een offer dat gelijkvormig is aan dat wat God naar beneden stuurt. Deze ongrijpbare Godheid, de God die zich verborgen houdt (Jesaja 45:15), ontvangt de aangename reuk van de olah (Wajikra/Leviticus 1:9) als het pleidooi van degene die offert: „Begunstig mij” of „Begunstig ons, Oh verborgen God”.

De chatat, het 'reinigings-' of 'zonde-offer', en de asjam, het 'herstel-offer', zijn minder duister. Elk is een offer van boetedoening voor onbedoelde overtredingen die te maken hebben met de verboden, de heilige locatie, of de eigendommen daarvan. Overtredingen tegenover een ander persoon kunnen niet worden goedge maakt door middel van een offer, en dat geldt ook voor opzettelijke schendingen van de halacha.

Zijn onbedoelde misstappen dan zo ernstig? Ja, inderdaad! Priesters en leiders kunnen door onopzettelijke overtredingen de gemeenschap schuldig maken. Het heiligdom zelf wordt hierdoor bezoedeld. Als het heiligdom meer en meer ontwijd zou worden, dan zou God het uiteindelijk verlaten. Het heiligdom wordt door de Hogepriester jaarlijks op Jom Kippoer gezuiverd van zijn aanslibbing van onzuiverheid, zodat de uiterst zuivere en heilige Goddelijke Aanwezigheid er kan vertoeven. Niettemin maakt het chatat-offer, dat afhankelijk is van de status en machtspositie van de overtreder – een stier, een geit, een schaap, of zelfs twee tortelduiven voor de armste offeraar – het voor individuen die het heilige ontheiligden, mogelijk om het weer goed te maken.

Wat bijzonder indrukwekkend moet zijn geweest aan de offers van boetedoening was het gevoel dat iets werd afgesloten. Het zoenoffer gaf uitdrukking aan het gebed „Ik heb er echt spijt van”. Terwijl de rook van het offer opsteeg, wist de overtreder dat het proces van boetedoening nu voltooid was – hij of zij was vergeven. „[door te offeren] (...) voltrekt de priester voor de persoon in kwestie de verzoeningsrite, en krijgt deze vergeving.” (Wajikra 5:16) Wij zijn tegenwoordig minder zeker over de kwijschelding van onze onbedoelde overtredingen: de beloftes die we hebben verzaakt in te lossen, de burgerplichten die we niet zijn nagekomen, de tsedaka (liefdadigheid) die we vergaten te geven toen het nodig was, de zieke vrienden die we niet op tijd bezochten. Vaak zijn dat de nalatigheden of de vergissingen waarover we mompelen: 'Ik kan 't mezelf niet vergeven'.

Het is veel moeilijker jezelf te vergeven dan door een ander vergeven te worden. In dat verre verleden kon je er met een berouwvol hart en een offer zelfs zeker van zijn dat God je

vergeven had. Het is dan ook geen wonder dat men om de verwoesting van de Tempel rouwde. We zullen nooit meer zo onbevangen in een religieuze traditie staan en nooit meer zo'n vertrouwen hebben te worden vergeven. Alleen op Jom Kippoer herwinnen we de kracht van het gebed dat zegt, „Voor al deze overtredingen, God van vergeving, vergeef ons, scheld ons kwijt, verzoen U met ons” (Gates of Repentance, herziene editie, Central Conference of American Rabbis, 1996, blz. 329).

Maar hoe zit het met de blijde offers – de vele vormen van het vredeoffer? Afgelegde eden worden ermee vervuld, of ze worden uit vrije wil gedaan of zijn dankoffers. In tegenstelling tot de offers van boetedoening, die niet konden worden gegeten door de overtreders die ze brachten, wordt het zevach sjlamiem gedeeld met de priesters van het heiligdom en door de offeraars verdeeld onder hun families tijdens een soort heilige barbecue binnen het domein van het heiligdom. Men zei „dank U” met eigen handen en lichaam, door het borststuk van het offer op te tillen en te richten naar de hemel en vervolgens feest te vieren in Gods aangezicht, in onschuld en vreugde. In onze tijd hebben we helemaal niets wat daarop lijkt. Maar bij onze feestelijkheden, de Pesach seder, Rosj Hasjana, bruiloften, verjaardagen, en bar en bat mitzva-vieringen, kunnen we die onzichtbare deelnemer 'naderbij brengen' in al onze simches (vreugdevolle gebeurtenissen) en „dank U, dank U, dank U” zeggen.